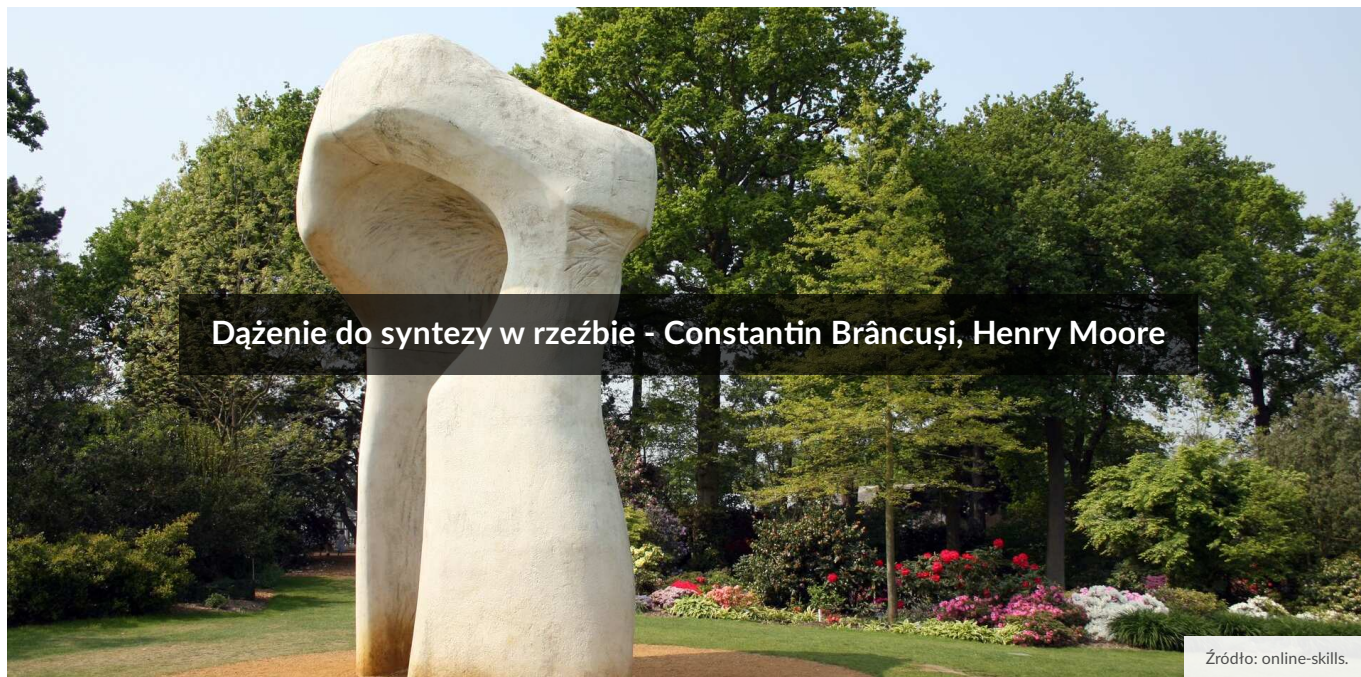

Dążenie do syntezy w rzeźbie - Constantin Brâncuși, Henry Moore

- [Dążenie do syntezy w rzeźbie - Constantin Brâncuși, Henry Moore](#)

Dążenie do syntezy w rzeźbie - Constantin Brâncuși, Henry Moore

Źródło: online-skills.

Ważne daty

1876-1957 – lata życia Constantina Brâncușiego

1898-1986 – lata życia Henry’ego Moore’a

1908 – *Śpiąca muza*, C. Brâncuși

1924 – *Początek świata*, C. Brâncuși

1929 – *Postać leżąca*, H. Moore

1937 – Ustawienie rzeźb w parku miejskim w Tirgu Jiu (Rumunia), C. Brâncuși

1952-53 – *Król i królowa*, H. Moore

1958 – wizyta Henry’ego Moore’a w Polsce (konkurs na pomnik ofiar hitleryzmu w Oświęcimiu i Brzezince)

Scenariusz lekcji dla nauczyciela

Źródło: online-skills, licencja: CC0.

I. Rozwijanie zdolności rozumienia przemian w dziejach sztuki w kontekście ich uwarunkowań kulturowych, środowiskowych, epok, kierunków, stylów i tendencji w sztuce. Uczeń:

10. formułuje samodzielne, logiczne wypowiedzi argumentacyjne na temat epok, kierunków, stylów i tendencji w sztuce oraz środowisk artystycznych.
2. wymienia cechy sztuki poszczególnych epok, kierunków i tendencji;
4. prawidłowo sytuuje w czasie i w przestrzeni geograficznej poszczególne epoki, style, kierunki i tendencje w sztuce;
5. charakteryzuje i opisuje sztukę powstałą w obrębie poszczególnych epok, kierunków i tendencji;
7. łączy najistotniejsze dzieła ze środowiskiem artystycznym, w którym powstały;
9. analizuje teksty pisarzy, filozofów, krytyków sztuki i artystów, interpretuje je i wskazuje wpływ tych wypowiedzi na charakter stylów, epok i tendencji w sztuce oraz na kształt dzieła;

II. Zapoznavanie z najwybitniejszymi dziełami w zakresie architektury i sztuk plastycznych. Uczeń:

1. wymienia i rozpoznaje najbardziej znane dzieła sztuki różnych epok, stylów oraz kierunków sztuk plastycznych;
13. dokonuje opisu i analizy, w tym porównawczej, dzieł z uwzględnieniem ich cech formalnych:
 - b) w rzeźbie: bryły, kompozycji, faktury, relacji z otoczeniem,
14. wskazuje środki stylistyczne i środki ekspresji, które identyfikują analizowane dzieło z odpowiednim stylem, środowiskiem artystycznym lub autorem;
15. rozpoznaje w dziele sztuki temat i wskazuje jego źródło ikonograficzne;
17. analizuje dzieła pod względem ikonograficznym, z wykorzystaniem słowników symboli;
18. formułuje samodzielne, logiczne wypowiedzi argumentacyjne na temat dzieł sztuki.
2. wskazuje twórców najbardziej reprezentatywnych dzieł;
3. umiejscawia dzieła w czasie (wskazuje stulecie powstania dzieł sztuki dawnej, a w przypadku dzieł sztuki nowoczesnej i współczesnej datuje je z dokładnością do połowy wieku), w nielicznych przypadkach, dotyczących sztuki nowoczesnej i współczesnej, zna daty powstania dzieł lub datuje je z dokładnością jednej dekady;

III. Zapoznavanie z dorobkiem najwybitniejszych twórców dzieł architektury i sztuk plastycznych. Uczeń:

1. wymienia najistotniejszych twórców dla danego stylu lub kierunku w sztuce;
2. zna najwybitniejsze dzieła z dorobku artystycznego wybitnych przedstawicieli poszczególnych epok, kierunków i tendencji w sztuce od starożytności po czasy współczesne, z uwzględnieniem artystów schyłku XX i początku XXI wieku;
3. sytuuje twórczość artystów powszechnie uznawanych za najwybitniejszych w czasie, w którym tworzyli (z dokładnością do jednego wieku, a w przypadku twórców sztuki nowoczesnej i współczesnej – z dokładnością do połowy wieku) oraz we właściwym środowisku artystycznym;
5. na podstawie przedłożonych do analizy przykładów dzieł formułuje ogólne cechy twórczości następujących twórców: Fidiasz, Poliklet, Praksyteles, Giotto, Jan van Eyck, Hieronim Bosch, Masaccio, Sandro Botticelli, Leonardo da Vinci, Michał Anioł, Andrea Mantegna, Piero della Francesca, Rafael Santi, Giorgione, Tycjan, Jacopo Tintoretto, Pieter Bruegel Starszy, Albrecht Dürer, Hans Holbein Młodszy, Donatello, Filippo Brunelleschi, Andrea Palladio, El Greco, Caravaggio, Gianlorenzo Bernini, Francesco Borromini, Diego Velázquez, Bartolomé Esteban Murillo, Georges de la Tour, Nicolas Poussin, Claude Lorrain, Peter Rubens, Anton van Dyck, Frans Hals, Rembrandt van Rijn, Jan Vermeer van Delft, Antoine Watteau, Jacques Louis David, Jean Auguste Dominique Ingres, Antonio Canova, Berthel Thorvaldsen, Francisco Goya, Eugène

Delacroix, Caspar David Friedrich, William Turner, John Constable, Gustave Courbet, Jean François Millet, Eduard Manet, Claude Monet, Edgar Degas, August Renoir, Georges Seurat, Vincent van Gogh, Paul Gauguin, Paul Cézanne, Henri de Toulouse-Lautrec, August Rodin, Gustaw Klimt, Alfons Mucha, Antonio Gaudí, Edward Munch, Henri Matisse, Pablo Picasso, Umberto Boccioni, Wasył Kandinsky, Piet Mondrian, Kazimierz Malewicz, Marcel Duchamp, Giorgio de Chirico, Salvador Dalí, René Magritte, Marc Chagall, Amadeo Modigliani, Jackson Pollock, Andy Warhol, Roy Lichtenstein, Claes Oldenburg, Francis Bacon, Yves Klein, Niki de Saint Phalle, Christo, Duane Hanson, Victor Vasarely, Alberto Giacometti, Constantin Brâncuși, Henry Moore, Le Corbusier, Frank Lloyd Wright, oraz artystów polskich i działających w Polsce (m.in. takich jak: Wit Stwos, Bartłomiej Berrecci, Tylman z Gameren, Dominik Merlini, Bernardo Belotto, Marcell Bacciarelli, Piotr Aigner, Piotr Michałowski, Artur Grottger, Henryk Rodakowski, Jan Matejko, Józef Chełmoński, Maksymilian i Aleksander Gierymscy, Józef Brandt, Olga Boznańska, Józef Pankiewicz, Władysław Podkowiński, Jan Stanisławski, Leon Wyczółkowski, Henryk Siemiradzki, Xawery Dunikowski, Stanisław Wyspiański, Józef Mehoffer, Jacek Malczewski, Witold Wojtkiewicz, Witkacy, Leon Chwistek i inni przedstawiciele grupy formistów, przedstawiciele grupy Rytm, kapistów i grupy „a.r.”, Tadeusz Makowski, Andrzej Wróblewski, Tadeusz Kantor, Jerzy Nowosielski, Alina Szapocznikow, Władysław Hasior, Roman Opałka, Magdalena Abakanowicz);

6. porównuje dzieła różnych artystów tworzących w podobnym czasie;

8. formułuje samodzielne, logiczne wypowiedzi argumentacyjne na temat twórczości wybitnych artystów.

IV. Kształcenie w zakresie rozumienia i stosowania terminów i pojęć związanych z dziełami sztuki, ich strukturą i formą, tematyką oraz techniką wykonania. Uczeń:

2. zna terminologię związaną z opisem formy i treści dzieła malarskiego, rzeźbiarskiego i graficznego, w tym m.in. nazwy formuł ikonograficznych, słownictwo niezbędne do opisu kompozycji, kolorystyki, relacji przestrzennych i faktury dzieła;

6. właściwie stosuje terminy dotyczące opisu treści i formy dzieł sztuk plastycznych;

V. Zapoznanie ze zbiorami najważniejszych muzeów i kolekcji dzieł sztuki na świecie i w Polsce, a także z funkcją mecenatu artystycznego oraz jego wpływem na kształt dzieła sztuki. Uczeń:

3. łączy dzieło z muzeum lub miejscem (kościół, pałac, galerie), w którym się ono znajduje.

Nauczysz się

charakteryzować twórczość artysty;

omawiać tematykę rzeźb;

dokonywać analizy formalnej rzeźb;

wskazywać konteksty, do których nawiązują rzeźby;

przyporządkowywać dzieła do miejsc, w których się znajdują.

Uproszczenie formy – syntetyzm w twórczości Brâncușiego

Constantin Brâncuși to światowej sławy rumuński rzeźbiarz, który tworzył w 1. poł. XX w. Brâncuși urodził się w 1876 r. w Hobița – wiosce położonej w południowej części Rumunii. Swoją edukację artystyczną rozpoczął w Szkole Sztuki i Rzemiosła, by następnie podjąć studia w Narodowej Szkole Sztuk Pięknych w Bukareszcie. Kolejne kroki stawiał w Paryżu w École nationale supérieure des beaux-arts. Co ciekawe, do stolicy Francji dotarł po niemal rocznej podróży (w przeważającej części pieszej) odbytej przez Wiedeń, Monachium, Zurych, Bazyleę, Alzację i Lotaryngię. Brâncuși osiedlił się w Paryżu, w którym miał okazję obracać się wśród najwybitniejszych jednostek artystycznego świadka tego okresu (znał największych, m. in. : Duchampa, Picasso, Joyce'a czy Rodina), po latach przyjął nawet francuskie obywatelstwo. Artysta zmarł w Paryżu w 1957 roku.

1. Brancusi zapisał swoją pracownię oraz wszystkie dzieła, które się w niej znajdowały Muzeum Sztuki Współczesnej w Paryżu. Obecni są one wystawiane na stałej ekspozycji.

Constantin Brâncuși, ok. 1905 r., wikimedia.org, domena publiczna

Znaczenie dla artysty miał dobór materiału. Brâncuși był doskonałym rzemieślnikiem, a jego prace charakteryzowały się starannością wykonania oraz precyzyjną obróbką. Niejednokrotnie wykonywał repliki tej samej rzeźby, wykorzystując różne materiały – dzięki temu za każdym razem uzyskiwał odmienny efekt. Artysta używał materiałów, które umożliwiały mu operowanie gładkimi, lśniącoymi powierzchniami (marmur czy polerowany brąz). Dążył do doskonałości i nieskazitelności formy. Tworząc w brązie najczęściej decydował się na harmonijne, zamknięte, zwarte bryły. Drewno traktował inaczej – stosował wgłębienia, wprowadzał ażury; rzeźby te nosiły znamiona przedstawień figuratywnych.

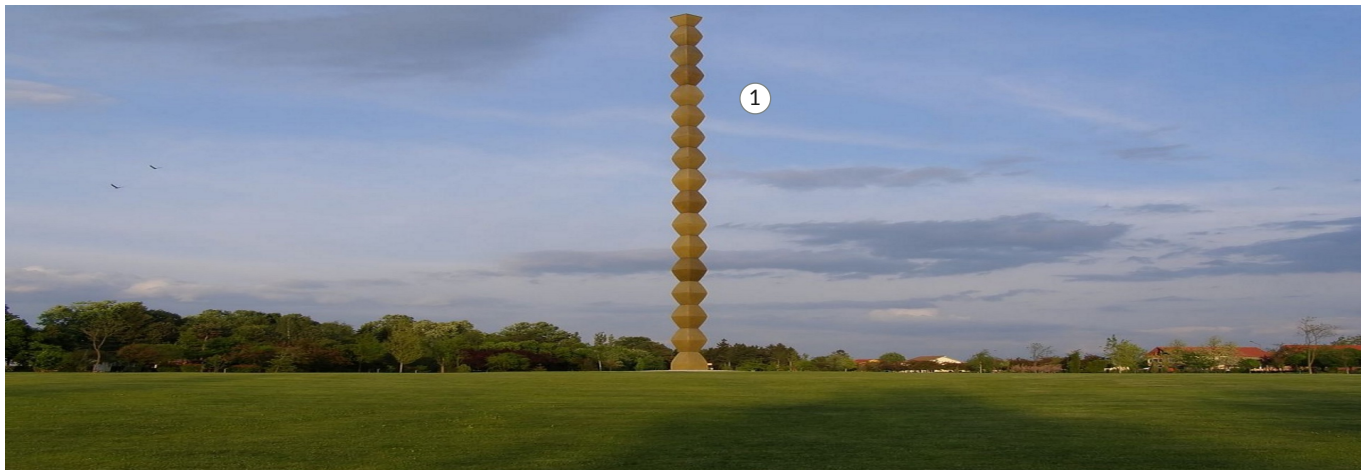

Constantin Brâncuși, „Pocałunek”, 1907-1908 r., Philadelphia Museum of Art., Filadelfia, Stany Zjednoczone, wikimedia.org, domena publiczna

“ W Kolumnie bez końca Brancusi nawiązał do rozpowszechnionego w prehistorii motywu „Kolumny nieba”, znanej później w rumuńskim folklorze. Axis mundi podtrzymuje niebo i jednocześnie zapewnia komunikację pomiędzy niebem a ziemią. Ma wyznaczać środek świata, dzięki niemu człowiek może się porozumiewać z mocami niebiańskimi. W rezultacie Kolumna bez końca jest nie tylko podporą nieba: Nieskończona Kolumna jest pomiędzy niebem i ziemią. Ten prosty kształt intryguje i fascynuje, do dziś będąc tematem licznych interpretacji.

Źródło:

http://bazhum.muzhp.pl/media//files/Sztuka_i_Filozofia/Sztuka_i_Filozofia-r2010-t37/Sztuka_i_Filozofia-r2010-t37-s128-135/Sztuka_i_Filozofia-r2010-t37-s128-135.pdf
(dostęp: 31.03.2018)

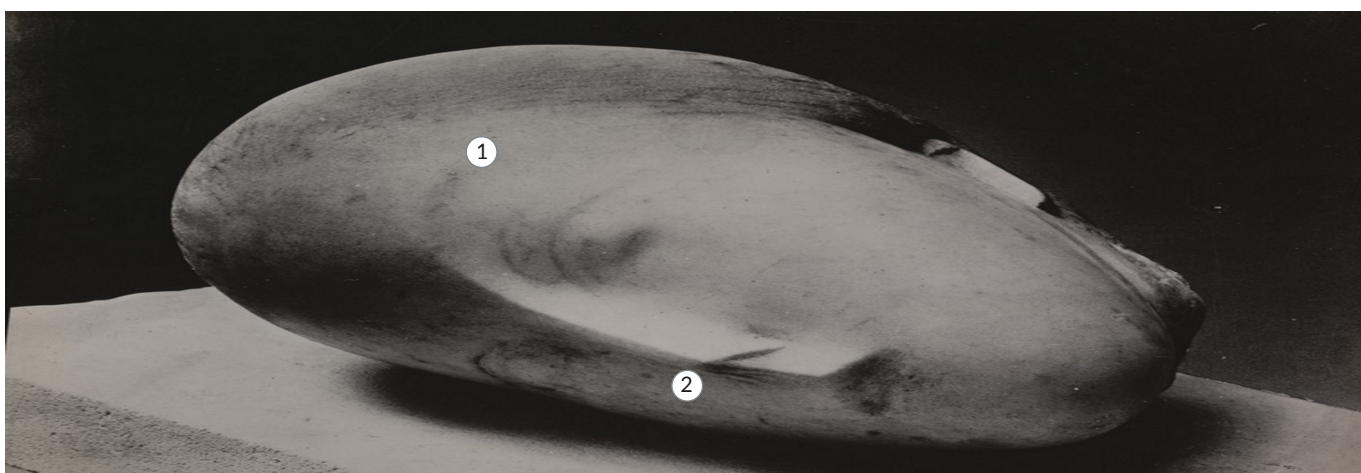
1. Kolumna ma wysokość 33 metrów i została wykonana z połączanego żeliwa. Jest to jedna z rzeźb plenerowych, która została ustawiona w parku miejskim w Târgu Jiu.

Constantin Brâncuși, „Kolumna nieskończoności”, 1937 r., Tîrgu Jiu, Rumunia, medium.com, CC BY 3.0

Constantin Brâncuși, „Kolumna nieskończoności”, 1918 r., Museum of Modern Art., Nowy Jork, Stany Zjednoczone, moma.org, CC BY 3.0

Constantin Brâncuși uważany jest za artystę, który, dążąc do [syntezy](#) formalnej, zapoczątkował nurt [abstrakcji organicznej](#). W jego dziełach widoczne jest przejście od przedstawień figuralnych do abstrakcyjnych. W pracach: Uśpiona muza, Prometeusz oraz Początek świata można zaobserwować operowanie prostymi formami – od głowy do jaja.

1. Praca „Uśpiona muza” Brâncușiego zapoczątkowała nurt o nazwie abstrakcja organiczna.

2. Głowa kobiety leży naturalnie na podeście. Oczy i usta są tylko zarysowane, nos nienaturalnie długi.

Constantin Brâncuși, „Uśpiona muza”, 1910 r., Museum of Modern Art., Nowy Jork, Stany Zjednoczone, moma.org, CC BY 3.0

Constantin Brâncuși, „Prometeusz”, 1911 r., Philadelphia Museum of Art, Philadelphia, Stany Zjednoczone, artsy.net, CC BY 3.0

Jedną z najsłynniejszych rzeźb Constantina Brâncușiego jest *Ptak w przestrzeni* z 1927 roku. Synteza zastosowana w rzeźbie jest na tyle silna, że artysta uzyskał formę abstrakcyjną. Obecnie rzeźba znajduje się w Metropolitan Museum of Art w Nowym Jorku.

„Wydaje się interpretacją religijnego symbolicznego ptaka, który połyka dusze zmarłych, wlatuje i z góry wypływa je, rozrzucając po świecie. Z roku na rok ptaki Brâncușiego wydłużały się i traciły tę początkowo wypukłą pierś. Wyrażały marzenie Ikara – ideę lotu i braku grawitacji. Po latach, gdy przypominał sobie pracę nad tymi rzeźbami, Brancusi opowiedział, że najtrudniej było znaleźć estetyczne rozwiązanie głowy zwierzęcia. Nie chciał, aby miała wyraz pychy i dumy. Chciał, żeby ptak przedstawiał tęsknotę do transcendencji, a nie poczucie wyższości.

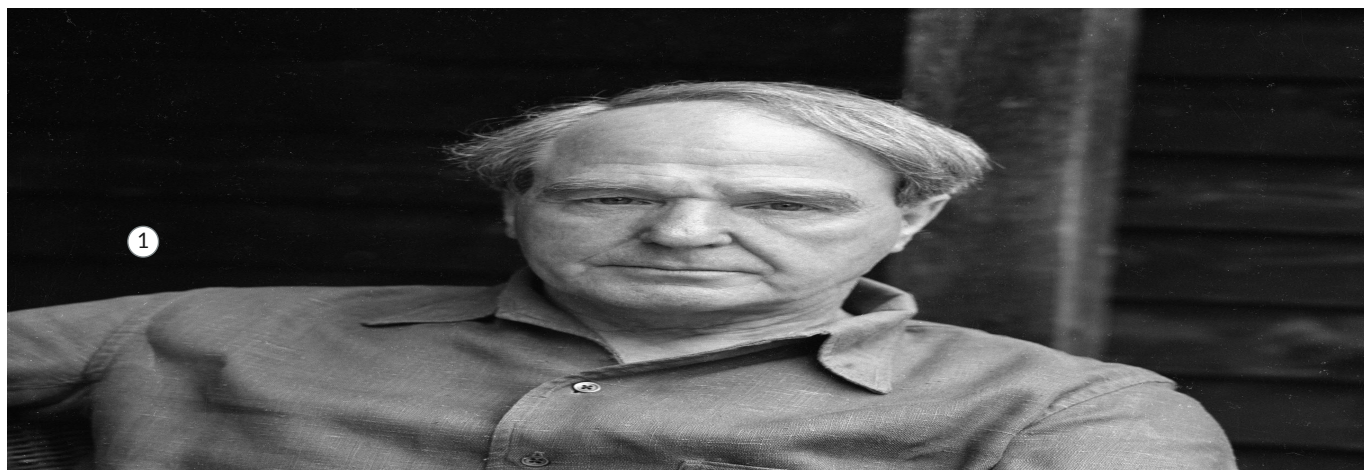
Źródło: Przekrój, Nr 31/2928, 2001, s. 35

Idea lotu – *Ptak w przestrzeni*

Constantin Brâncuși, *Ptak w przestrzeni*, 1927, Los Angeles County Museum of Art., online-skills, CC BY 3.0

Organiczne rzeźby Henry'ego Moore'a

Henry Moore (1898–1986) uznawany jest za jednego z czołowych przedstawicieli nurtu abstrakcji organicznej. Szkołę się kolejno w Leeds School of Art, a następnie w Royal College of Art w Londynie. W późniejszych latach wykładał rzeźbę w londyńskiej Chelsea School of Art. W jego życiorysie pojawia się również akcent polski – w 1958 r. Moore był przewodniczącym zespołu oceniającego projekty złożone na konkurs na pomnik ofiar hitleryzmu w Oświęcimiu i Brzezince. Rzeźbiarz poszukiwał inspiracji poza swoim rodzimym kręgiem kulturowym – studiował m. in. sztukę afrykańską i prekolumbijską. Wierne naśladownictwo związane z klasycznym pojęciem piękna zastąpił potrzebą kreacji form o treściach psychologicznych.

1. Moore tworzył głównie w drewnie, brązie oraz marmurze. Materiał miał decydujące znaczenie dla formy, którą mogłaby dzieło nadać natura, m. in. dlatego kamień w jego rzeźbach zazwyczaj jest obły, jak wypolerowany przez wodę. Ta dostrzegana i szanowana przez

artystę tożsamość materiału wspierała również jego pogląd, że rzeźba nie powinna ukrywać cech materiału – kamień nie powinien udawać włosów czy skóry, a pozostać kamieniem. Malarz stopniowo odchodził od figuratywności ku abstrakcji, od rozbudowanej formy do syntezy. Znaczenie dla artysty miała idea oraz symbolika.

Henry Moore, henry-moore.org, CC BY 3.0

“Sens i znaczenie samej formy zależy zapewne od niezliczonych „wpływów ludzkiej historii. Oto na przykład formy okrągłe wywołują wyobrażenie owocowania, dojrzałości, pewnie dlatego, że ziemia, piersi kobiece, większość owoców jest kulista. Kształty te dlatego są tak ważne, ponieważ tkwią na dnie naszych nawyków postrzegawczych. Sądzę, że ludzki element organiczny będzie zawsze stanowił podstawę mej twórczości, wprowadzając w me rzeźby siły żywotne. Każdej rzeźbie, nad którą pracuję, umysł mój nadaje ludzki, a czasami zwierzęcy charakter lub osobowość, wywierającą wpływ na plan i jakości formalne, dając mi w pracy zadowolenie lub niechęć. Wydaje mi się, że moje osobiste dążenia i kierunek twórczości zgadzają się z powyższymi sądami, mimo że nie od nich one zależą. Moja rzeźba staje się coraz mniej przedstawiająca i coraz trudniej brać ją za kopię zewnętrznosci dostępnej oku, dlatego też niektórzy nazywają bardziej abstrakcyjną. Ja uważam, że tylko w taki sposób potrafię najprościej i najwymowniej ujawnić ludzką, psychologiczną zawartość mej sztuki.

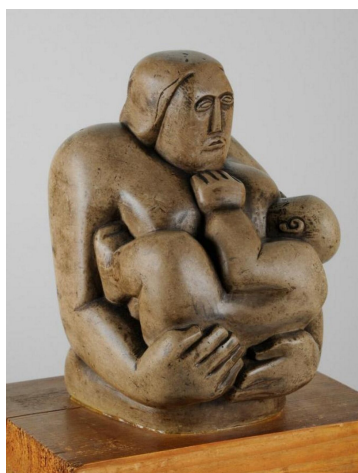
Źródło: Henry Moore, *Struktury*, Nr 7, 1958, s. 8

1. Rzeźba została zaprojektowana w 1952 roku i jest to jedyny przykład rzeźby Moora, w której występują obie dorosłe osoby.

2. Data wystawienia figury zbiegła się z datą mianowania Elżbiety II na królową Wielkiej Brytanii.

Henry Moore, „Król i królowa”, 1953 r., Królewskie ogrody w Wisley, ryosukeoshimizu.wordpress.com, CC BY 3.0

Henry Moore, „Macierzyństwo”, 1924 r., Leeds Museums and Galleries, Wielka Brytania, henry-moore.org, CC BY 3.0

Henry Moore, „Dziecko przy piersi”, 1927 r., Henry Moore Studios & Gardens, Perry Green, Wielka Brytania, henry-moore.org, CC BY 3.0

Henry Moore, „Dziecko przy piersi”, 1930 r., The Pallant House Collection, Chichester: bequeathed 1985 r., henry-moore.org, CC BY 3.0

Henry Moore, „Leżąca figura”, 1984 r., Fitzwilliam Museum, Cambridge, wikimedia.org, CC BY 2.0

“ Kontakt z rzeźbą jest uzależniony od zdolności reagowania na kształt przestrzenny. Przypuszczalnie dlatego rzeźba uważana jest za najtrudniejszą ze sztuk; z pewnością jest trudniejsza niż sztuka obejmująca płaskie formy [...]. O wiele więcej ludzi jest ślepych na formę niż tych, co nie odróżniają koloru. Kiedy dziecko uczy się patrzeć, najpierw rozpoznaje dwuwymiarowe kształty; nie potrafi ocenić odległości ani głębokości. Później, dla swojego własnego bezpieczeństwa i z powodów praktycznych, musi rozwinąć (częściowo przez dotyk) umiejętność oceny trzech wymiarów odległości.

Źródło: Henry Moore on Sculpture, red. P. James, McDonald's, London 1966, s. 62,
<https://wr.asp.waw.pl/wp-content/uploads/sites/15/2017/07/Zeszyty-Rzez%CC%87biarskie-nr.9--Koniec-Rzez%CC%87by--WEB.pdf>
 (dostęp: 31.03.2018)

Zadania

Ćwiczenie 1

Odpowiedz, która z rzeźb Moore'a oddaje ideę lotu.

Odpowiedź:

Źródło: online-skills.

Ćwiczenie 2

Źródło: online-skills.

Ćwiczenie 3

Źródło: online-skills.

Ćwiczenie 4

Źródło: online-skills.

Ćwiczenie 5

Do definicji dopisz termin.

Nurt sztuki abstrakcyjnej wykształcony w początkach XX w.; artyści tworzący w tym nurcie, operując formami nieregularnymi, abstrakcyjnymi, czerpią z natury.

Odpowiedź:

Źródło: online-skills.

Ćwiczenie 6

Podaj imię i nazwisko rzeźbiarza, będącego autorem poniższych słów.

Sens i znaczenie samej formy zależy zapewne od niezliczonych „wpływów ludzkiej historii. Oto na przykład formy okrągłe wywołują wyobrażenie owocowania, dojrzałości, pewnie dlatego, że ziemia, piersi kobiece, większość owoców jest kulista. Kształty te dlatego są tak ważne, ponieważ tkwią na dnie naszych nawyków postrzegawczych.

Odpowiedź:

Źródło: online-skills.

Ćwiczenie 7

Zaznacz kraj, z którego pochodził Constantin Brâncuși.

☐ z Francji

☐ z Anglii

☐ z Rumunii

Źródło: online-skills.

Polecenie 1

Na podstawie dowolnych rzeźb artystów uzasadnij tezę o ich przynależności do nurtu organicznego.

Słownik pojęć

abstrakcja organiczna

nurt sztuki abstrakcyjnej wykształcony w początkach XX w.; artyści tworzący w tym nurcie, operując formami nieregularnymi, abstrakcyjnymi, czerpią z natury, naśladując kształty organiczne; do czołowych przedstawicieli należą m. in.: Constantin Brâncuși, Barbara Hepworth, Henry Moore, Hans Scharoun czy Lars Spuybroek

syntetyzm

u źródeł: określenie sztuki malarzy symbolistów z kręgu szkoły Pont-Aven (Francja); nurt, którego podstawowe cechy to stosowanie płaskich i nasyconych plam barwnych, otoczonych konturem oraz radykalne uproszczenie form; s. porusza się na granicy abstrakcjonizmu i sztuki figuratywnej, cechuje się schematyzacją przedstawień i dążeniem ku czystej formie

sztuka abstrakcyjna

(nieprzedstawiająca) sztuka, która nie przedstawia świata przedmiotów rozpoznawalnych, nie obrazuje rzeczywistości; jeden z najważniejszych nurtów w XX w., pierwszym w pełni świadomym artystą tworzącym sz. a. był W. Kandinsky

sztuka przedstawieniowa

sztuka, która przedstawia świat przedmiotów rozpoznawalnych, sztuka obrazująca rzeczywistość

Galeria dzieł sztuki

Constantin Brâncuși, „Pocałunek”, 1907-1908 r., Philadelphia Museum of Art., Filadelfia, Stany Zjednoczone, wikimedia.org, domena publiczna

Bibliografia

A. Kotula, P. Krakowski, Rzeźba współczesna, Warszawa 1985.

M. Gale, Constantin Brancusi: the essence of things: 29 January - 23 May 2004, Tate Modern. Katalog wystawy, Londyn 2004.

A. Boime, Brancusi in New York: Ab ovo ad infinitum, The Burlington Magazine, Vol. 112, No. 806 (May, 1970), pp. 332-336.

H. Moore, Henry Moore: exhibition of sculpture and drawings, Ashmolean Museum, Drapers' Room, 23 October - 7 November 1962, Oksford 1962.

H. Arnhold, Henry Moore: a European impulse, Munich 2016.